RÆSON
STORPOLITIK I EN LILLE VERDEN: WWW.RAESON.DK
FØRSTE KVARTAL 2003: 7.MARTS

Kina – et eksprestog fra den blinde vinkel

Clemens Stubbe Østergaard om historien fra 1989 til nu

PRESSEMEDDELELSE

Massakren på Den Himmelske Freds Plads indvarslede i de danske medier et forsimplet og unuanceret billede af det moderne Kina – et billede, der stadig forhindrer Danmark i at udvikle en selvstændig og tidssvarende politik overfor verdens største nation. Det er vurderingen i en stor artikel af Kina-eksperten Clemens Stubbe Østergaard, som RÆSON i dag bringer i anledning af Hu Jintao's magtovertagelse på den nylige partikongres og på den folkekongres som foregår i disse dage.

Om massakren på Tiananmen skriver Stubbe Østergaard: "Der var noget 'Istedgade overgiver sig aldrig' over det, men især var Beijing-borgernes støtte til studenterne - kunne jeg konstatere - mobiliseret af en kulminerende utilfredshed med korruption og inflation. Bevægede man sig ud på landet skældte folk ud over forkælede byboere og balademagere. Et år senere var der også i byerne en udbredt accept af ét-partiets ledelse. Man omfattede det ikke med nogen varme, men det leverede en historisk uset økonomisk vækst. En vækst der ville gengive Kina dets indflydelse og anseelse i verden. Og studenterne selv er i dag blevet en del af den økonomiske og politiske elite."

Kravene som Hu Jintao står overfor er at fortsætte den vækstrate på 7-8% om året som kineserne i 90erne er blevet vant til; at opbløde den sociale polarisering som er vækstens bagside og at forhindre det scenarie, hvor udlandet ender med at overtage kontrollen med det kinesiske erhvervsliv i et neo-kolonialistisk ekko af 1930ernes Shanghai. Men udfordringerne til trods skal man ikke glemme alt, hvad der lykkedes: Kina har underskrevet flere menneskerettighedsaftaler end USA, har overgået Amerika som verdens investeringsmål #1 og vil i 2020 have omkring 400 millioner medlemmer i sin professionelle middelklasse – en del flere end Europa. Det er mennesker, som er mest interesserede i IKEA-møbler og barnets privatskole – og kommunistpartiet vil snart kunne sammenlignes med et "nationalt moderniseringsparti", med en catch-all strategi og inspiration fra Schröder og Blair.

I artiklen lyder anbefalingen: "En fornuftig dansk politik vil være at søge selvstændige analyser af Kina i et europæisk regi. […] Der er ingen grund til at vi kører med på en slingrende amerikansk vogn, vi er ikke en supermagt. Tværtimod kan Europas større appel i det kinesiske samfund – hvor USA har tabt slaget om 'hearts and minds' – give os mulighed for at give Kina den tætte tilknytning, som det dybest set ønsker til det internationale samfund."

Om Taiwan-problematikken skriver Østergaard: "Den bedste danske eller europæiske politik i denne situation er at fastholde et-Kina politikken, så man støtter den nye "afspænding" omkring spørgsmålet, og undgår at give falsk håb til det lille mindretal af separatister." Ifølge artiklen er "megafondiplomatiet" endelig fortid: Østergaard opfordrer ligefrem til at Europa skal arbejde for at Kina kommer med i G8 og tilbydes en associeringsaftale med NATO.

Af Clemens Stubbe Østergaard, lektor ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

I tolv år før Tiananmen-katastrofen var alt i Kina idel lykke, i tolv år efter var alting ondt og forkert. Sådan kan man resumere de danske opfattelser af verdens største overgangs-samfund. De var et resultat af "framing", af den ramme medierne indsatte deres rapportering i. Førstehånds-erfaring har kun få, og derfor formes mange grundholdninger af denne forsødede eller forsurede reportage.

I virkeligheden er Kina et "normalt" land, langt både fra den positive og negative ærketype som kan trives i de vestlige medier. Men også et land, der i eksprestogsfart er på vej gennem de forandringer, vi andre brugte århundreder på. Det mest overraskende ved udviklingen siden 1989 er, at alle forudsigelser om en afsporing har vist sig forkerte: stabiliteten er blevet opretholdt og kompleksiteten tiltaget. Såvel i USA som Europa må dem, der søger at gøre Kina til morgendagens "Onde Imperium" forholde sig til hvor kompleks virkeligheden er – og forbliver: Kina har underskrevet flere menneskerettighedsaftaler end USA. Kina vil i 2020 have omkring 400 millioner medlemmer i sin arbejdende middelklasse – en del flere end Europa – som er mest interesserede i IKEA-møbler og barnets privatskole. Og på trods af partiets kurs overfor enhver organisation, der måtte udfordre dets dominans er det totalitære greb om den enkeltes tilværelse fortid.

Hu Jintao, den 59-årige ingeniør som for nyligt - i Kinas første "normale" magtskifte nogensinde - overtog Jiang Zemins partilederpost, vil også om en uges tid blive valgt til Kinas præsident af den igangværende Nationale Folkekongres – det der kan blive et kinesisk parlament. Han står i spidsen for et politburo hvor 2/3 er nye, og en Centralkomite hvor halvdelen blev skiftet ud, så gennemsnitsalderen er 55 år.

Hvilke udfordringer står landets nye ledelse overfor? Og hvad er det for et Kina, Europa – bedre sent end aldrig – skal lære at kende? I det følgende fortælles verdens meganations nyeste historie i det samme tempo som udviklingen går – og med danske og kinesiske øjne.

1. Tiananmen 1989: Revolutionen der aldrig var
2. Reformbølgen 1992: Kina blev stående, Sovjet faldt
3. Tibet: tiden arbejder for Kina
4. Taiwan 1995-96 / Hong Kong 1997: "Greater China" i støbeskeen
5. 1998 – USA som den "strategiske partner"
6. Falun Gong 1999: Tabernes oprør
7. Sluppet uskadt fra Asienkrisen og ind i WTO
8. Beijing i Blair's billede
9. Europas udsigter

1. Tiananmen 1989: Revolutionen der aldrig var

Skyderiet mod civile foregik ikke på Den himmelske freds Plads, men langs de store indfaldsveje, ad hvilke militæret trængte igennem. Der var sporadiske gadekampe, og en del tanks udbrændte efter Molotov-cocktails.

Det danske billede var af en enig befolknings demokratiske krav mod en lille ledelse, det gode mod det onde, ja sågar ung versus gammel. Manden overfor kampvognen blev det uendeligt gentagne billede. Den demokratiske dissident blev et fokus for vestlige forhåbninger i halvfemserne.

Men det var ikke demokrati-forestillinger, der var på spil i bybefolkningen. Der var noget 'Istedgade overgiver sig aldrig' over det, men især var Beijing-borgernes støtte til studenterne -

kunne jeg ved selvsyn konstatere - mobiliseret af en kulminerende utilfredshed med korruption og inflation. Bevægede man sig ud på landet skældte folk ud over forkælede byboere og balademagere. Et år senere var der også i byerne en udbredt accept af ét-partiets ledelse. Man omfattede det ikke med nogen varme, men det leverede en historisk uset økonomisk vækst. En vækst der ville gengive Kina dets indflydelse og anseelse i verden. Og studenterne selv er i dag blevet en del af den økonomiske og politiske elite.

"Hu Jintao-regeringen" som netop har taget over, efter 13 år med Jiang Zemin som leder, må fortsat levere 7-8% årlig vækst, hvis cyklen ikke skal vælte. Når en befolkning har oplevet en syvdobling af BNP per capita på tyve år, er forventningerne høje. Privatforbruget er fordoblet blot siden '95. Fortsat vækst er formentlig ikke længere nok - for vel er inflationen væk, men det er den anden store anklage, korruptionen, ikke. Den kan tackles ved politisk reform, der giver den nye store middelklasse indflydelseskanaler. Vækstafledte problemer – miljø, materialisme, indkomstulighed - kan også adresseres ad den vej.

For Danmark gælder det om at komme væk fra det næsten maoistisk forenklede billede af en simpel duel mellem det gode, vestligt orienterede, frihedselskende folk og den onde, korrupte, fremmedfjendtlige partiledelse. Virkeligheden er langt mere kompliceret, og det afspejles blandt andet i en intellektuel debat, hvis lige vi ikke har herhjemme (se fx. Joseph Fewsmith: China since Tiananmen. The politics of transition. Cambridge U.P. 2001). Det forældede, forgrovede Kina-billede koster i øvrigt også Danmark penge. Man skal ikke sove længe i timen, når et land ændrer sig så hurtigt.

2. Reformbølgen i 1992: Kina blev stående, Sovjet faldt

Mens Danmark havde blikket stift rettet bagud, lykkedes det Deng Xiaoping at mobilisere tilstrækkelig politisk støtte til at flytte de økonomiske reformer til et nyt niveau. Tiananmen-oplevelsen havde givet reform-tøverne nyt manøvrerum. Derfor rejste den gamle politiker rundt og mobiliserede økonomiens mest dynamiske lokaliteter, og i foråret 1992 næsten kuppede han en ny reform-bølge igennem. Samtidig håndplukkede han Zhu Rongji, den Shanghai-leder og tidligere økonomiprofessor, som fik nedkæmpet den upopulære inflation, og som nu i marts går af som en stadig ret folkekær premierminister.

Hvad siger det om Kina, at reform-dykket blev så kortvarigt? Jeg tror den sovjetiske udvikling var observeret nøje: brezhnevsk immobilisme var et skræmmebillede; det samme var Gorbachevs forsøg på at reformere politik og økonomi samtidig - og hovedkulds. Mellem disse skær styrede en meget pragmatisk ledelse, som fremfor alt var optaget af økonomi, og for hvilken (næsten) intet var ideologisk helligt. De nye reformer afmonterede det meste af statsindustrien og gjorde resten mindre uprofitabel. Markedet trængte ind overalt, der skulle kun styres med makro-økonomiske redskaber. Det var med til at sikre at den Asienkrise, som her i landet blev opfattet som "the end of Asia", ikke fik så store virkninger.

Hu-administrationens problem er nu, at fortsatte reformer er svære. Der er mange tabere, og global recession gør det ikke nemmere. Kina har selv påtaget sig de strukturelle justeringer som Japan vægrer sig mod, og det gør rigtig ondt. Markedsøkonomiens fremtrængen skaber forventelig polarisering mellem rig og fattig, elendighed i de sektorer der skal afvikles og ulighed mellem regioner. Reform-fortsættelse står overfor hensynet til samfundets fortsatte stabilitet. Det drejer sig nu især om finanssektoren, om statens indtægtsgrundlag, og om ejendomsrettens sikring. Ruslands morads tilsiger en gradvis og forsigtig linie: inkrementalisme og omhyggelig styring. Fattigdomsproblematikken har Hu allerede rejst på møder og konferencer og ved som det første at rejse til dårligt stillede områder .

Danmark og især EU har allerede stor betydning, via investeringer og Kinas tredjestørste samhandel på $87 mia. Japan lå på $102 mia, USA på $98 mia i 2002. EU-Kina samarbejdet er vigtigt at udbygge, og samfunds-organiseringsmæssigt synes det også lettere for Kina at drage

nytte af de mere velfærdsstatsprægede europæiske mønstre end af USA's. Det skal vi naturligvis støtte.

3. Tibet: tiden arbejder for Kina

Danmark havde ikke meget øje for Tibet i 1980'erne, men problematikken passede fint ind i Tiananmen-rammen og blev en af de linser unge så Kina igennem i 90erne. Her var menneskerettigheder og national selvbestemmelsestrang; en sympatisk underhund udstyret med den sidste rest østlig mystik.

Historien kunne bruges af begge parter, og ingen af parterne tvivler på deres ret. Men fortidens statsretlige begreber er ikke til meget nytte i dag, og realpolitisk vil Kina simpelthen ikke opgive Qing-dynastiets grænser fra 1700-tallet med fare for at splitte landet. Geostrategisk er man heller ikke parat til at se en anden magt sidde på det tibetanske territorium, det være sig Indien eller USA. Tiden arbejder for Kina, fordi markedsøkonomien eroderer den tibetanske middelalderkultur og Dalai Lama ældes. Det realistiske scenario er en genetablering af de to millioner tibetaneres selvstyre, som de mistede efter lamaens flugt i 1959 – men altså: indenfor Folkerepublikkens grænser.

Hu-administrationen har genoptaget underhånds-forhandlinger med gudekongen, efter mange års gensidig kold-skuldren. Hu Jintao administrerede selv som regionens partisekretær Tibet med hård hånd under den "intifada" som nogle klostre gennemførte i 1989-90. Han må derfor siges at kende problemerne grundigt. Men både han og den kloge Dalai Lama har et bagland, der kan være svært at stille tilfreds. Nogle af de gamle abbeder og godsejere kommer fra områder udenfor det politiske Tibet, hvor etniske tibetanere ikke nødvendigvis er i flertal. Hvis de skal acceptere en aftale vil de kræve at få dette "etniske Tibet" inkluderet i ordningen – og dermed gøre krav på områder i to-tre kinesiske provinser.

En mulig rolle for Europa ligger i udredningen af de faktiske etniske forhold i og omkring Tibet, samt eventuelt en mægler-rolle. Begge dele kræver troværdighed hos begge parter. Europa er ikke som USA belastet af en fortid som part i sagen, og har nok mere af den påkrævede finesse. Det er ikke nok at være enøjet, der kræves måske ligefrem et "tredje øje".

4. Taiwan 1995-96 / Hong Kong 1997: "Greater China" i støbeskeen

Som et af de første lande i Vesten anerkendte Danmark i 1950 Den kinesiske folkerepublik og dermed dens krav om genforening med Taiwan. Det var også de allieredes beslutning, at denne provins efter 50 års japansk besættelse skulle tilbageleveres. Koreakrigen og den 7.amerikanske flåde, kom dog i vejen, og den tabende part i Kinas borgerkrig kunne i millionvis slå sig ned på øen og oprette et militariseret diktatur. En langsom demokratisering i 1990erne gav dog sympati for Taiwan og gjorde livet lidt lettere for de få danske politikere, der søgte at fremme en to-Kina politik.

Den vigtigste begivenhed i årtiet, set fra Danmark, var nu de to runder "missil-afprøvning" som Kina foretog i retning af Taiwan 1995-96. Missilerne var uarmerede, men skulle minde taiwaneserne om, at præsident Lees ideer om en eventuel løsrivelse kunne føre til blokade af Taiwans to havne, og dermed et hurtigt sammenbrud for landets eksportorienterede økonomi. Det er paradoksalt, at dette militære intermezzo - som var undtagelsen i en ellers diplomatisk baseret strategi fra 1979 til i dag - af mange opfattes som hovedlinjen i Kinas politik. Det kan skyldes en aktivt fremmet amerikansk interesse i at bevare en af landets tre største våbenkunder. Det kan også skyldes manglende appetit i USA og Japan på at se et diplomatisk genforenet "Greater China", der snildt bliver Østasiens dominerende magt.

Under Hu Jintao's ledelse er den politiske genforening nu for første gang prioriteret under Kinas egen økonomiske udvikling. Historiens løb, snarere end militær styrke, skal bringe genforening. Der er fire faktorer bag. Vigtigst er den massive markedsdrevne overflytning af taiwanesiske investeringer til fastlandet: kumulativt $80-100 mia i 50.000 virksomheder, og alene i Shanghaiområdet arbejder op til en halv million taiwanesere. Teorien er, at økonomisk integration vil give politisk integration. Dernæst er der nu udsigt til, at en ny og mere genforeningsvenlig ledelse vil erstatte præsident Chen Shui-bian i 2004. Det falder sammen med en stærk forbedring af Beijings forbindelser til Amerika, som mindsker bekymringen for at Taiwan igen skal blive en amerikansk base. Endelig indser Kina, at det ved at arbejde med egen økonomi og demokratisering fremmer muligheden for konvergens med Taiwan. Der er chancer for en ny forhandlingsrunde på top-plan i Singapore den 7.April, ti år efter de første samtaler mellem de to semi-officielle forhandlere Koo Chen-fu og Wang Daohan i 1993.

Den bedste danske eller europæiske politik i denne situation er at fastholde et-Kina politikken, så man støtter den nye "afspænding" omkring spørgsmålet, og undgår at give falsk håb til det lille mindretal af separatister. Hong Kong's eksempel viser at det - modsat forventningen - kan lade sig gøre, selv for en lille enhed, at bevare politik, økonomi og kultur. Hong Kongs problem efter juli 1997 er ikke primært Beijing, men det faktum at Shanghai, Singapore, og i sidste ende Shenzhen og Guangzhou (Kanton) er i færd med at overtage den finansielle, ledelsesmæssige og infrastrukturelle rolle byen levede på. Den gode havn vil dog fortsat være et aktiv. Ligesom Taiwan fortsat ville have fordel af sin teknologi og sine globale netværk.

5. 1998 – USA som den "strategiske partner"

Der er ikke én, men mange små og store begivenheder i 1990ernes sino-amerikanske forhold. De får særlig stor betydning for dansk Kina-forståelse, dels via CNN-effekten og det forhold at danske medier selv kun har én fast korrespondent i Beijing, dels via danske regeringers tendens til at lade sig "inspirere" af amerikansk udenrigspolitik. Vi deltager i de mange rutscheture, som dybest set udspringer af kampe, der udkæmpes indenfor Washington's Beltway. Kinapolitikken var fra 1989 frem en slags kastebold i indenrigspolitikken mellem præsident, Kongres, udenrigsministeriet (State Department), Pentagon, lobbyerne, ja endog mellem forskellige dele af det Hvide Hus. Forholdet svingede fra "kanten af afgrunden" til "strategisk partnerskab" med få års mellemrum.

Aktørerne benyttede med stor behændighed "de tre T'er": Trade, Taiwan, Tibet (og mange kaniner blev halet op af hatten). Hvert år efter 1989 (minus ét, 1997 hvor Clinton lagde Kinapolitikken om) fastslog State Department troligt at menneskerettighedssituationen var værre end sidste år, og dog er den hverken værre eller bedre end i så mange andre u-lande. Hvert år sørgede Kongressen for at ydmyge præsidenten, når han skulle opnå normale handelsforbindelser med Kina, den såkaldte mest-begunstigelsesklausul, MFN, som – navnet til trods – er en behandling som USA tildeler alle lande i verden med blot en lille håndfuld undtagelser. Ind imellem var der begivenheder som Beograd-ambassadens bombning, den uberettigede opbringning af fragtskibet Yinhe, det amerikansk pres der blokerede OL 2000 i Beijing, den helt luftige Cox-rapport med uunderbyggede påstande om kernevåben-spionage, spionflyet på Hainan i april 2001 , og den farceagtige indbygning af omfattende aflytningssystemer i Jiang Zemin's amerikansk-leverede fly, etc. etc.

Under disse krusninger lå måske to reelle chok for USA. For det første et politisk chok i '89: man havde i firserne lullet sig ind forestillingen om at Kina var ved at formes i USA's billede. Missionsarbejdet var altså slået fejl. For det andet en kun gradvis erkendt men stor økonomisk forskrækkelse: Kinas vækst blev bare ved og ved. Ved ekstrapolering af den årlige 8%-vækst kunne man nu se, hvornår Kina ville blive verdens største økonomi. Hegemoniet var truet. Mens den allierede i Østasien, Japan, nu på tolvte år er i udsigtsløs stagnation eller recession . Der var derfor stærkt behov for at tage hovedet op af ørkensandet og indenrigspolitikken og udforme en Kina-politik, der tog udgangspunkt i den måske vigtigste globale langsigtede tendens i vor tid:

Kina's tilbagevenden som stormagt. To muligheder verserer: militær konfrontation/inddæmning ('Kina-truslen') eller at udnytte Beijings interesse for multilateralisme: tage dem med ved andre stormagtshøjborde end Sikkerhedsrådet og dermed give dem medindflydelse/medindbinding.

Kinas USA-politik har til gengæld været præget af næsten orientalsk tålmodighed og den lave udenrigspolitiske profil, som er en del af arven fra Deng Xiaoping. Tålmodigheden er ikke mærkelig, al den stund USA nu er et vigtigt middel til den prioriterede økonomiske udvikling. Sidste år gav samhandlen $ 43 milliarder i overskud til Kina, og amerikansk teknologi, uddannelse og investering er nøglefaktorer.

Hu Jintao-administrationen overtager landet i en situation, der – med udgangspunkt i 11.september – er blevet ganske ny. Med bin Ladens hjælp indså Bush at Kina - i hvert fald foreløbigt - var en del af løsningen snarere end af problemet. Men der gik et meget langt år, og en ny Koreakrise, før Washington var parat til den proto-alliance som tegner sig efter Bush-Jiang topmødet på Crawford-ranchen sidste November. Det er den forbrødring Hu skal administrere, på emner der inkluderer Nord-Korea's kernevåben, Iraks afvæbning, Taiwan's oprustning, Japans sabelraslen, missilskjolde af forskellig størrelse (globale og lokale), handelsbalance-overskuddet, osv. Geostrategisk kunne det godt udmøntes i et samarbejde, hvor Kina, som allerede er en stormagt i regionen, bliver kontinental-Asiens hegemon, mens USA fortsætter som det maritime Øst-Sydøstasiens hegemon. Det forudsætter at begge parter giver den anden fuld adgang til "sit" område. Men den magtdeling er sårbar overfor interventioner fra den del af USA's elite som siger "ingen, ingen vil jeg dele med" og skriver på bøger om 'den kommende krig med Kina.' En elite vi kender, for i øjeblikket er disse høge i særlig grad optaget af at gøre Irak til amerikansk indflydelsessfære.

En fornuftig dansk politik vil være at søge selvstændige analyser af Kina i et europæisk regi. Amerikansk presse vendte på en femøre, efter Crawford. Der er ingen grund til at vi kører med på en slingrende amerikansk vogn, vi er ikke en supermagt. Tværtimod kan Danmarks og Europas større appel i det kinesiske samfund – hvor USA har tabt slaget om 'hearts and minds' – give os mulighed for at give Kina den tætte tilknytning, som det dybest set ønsker til det internationale samfund. Giv dem en NATO-associering, hvis de vil. Prøven for dansk politiks integritet kommer, hvis USA's linie ender med at blive tegnet af den fløj, som vil gøre Kina til en funktionel erstatning for det savnede Sovjetunionen. Massiv uvidenhed om verdenen gør det let at "lede" den amerikanske opinion, men massivt øget viden og egen nyhedsdækning af Østasien ville omvendt bringe Danmark op på et fransk, engelsk eller tysk analytisk niveau, hvor vi ikke bevidstløst fulgte med vinderen i Washington. Vi må væk fra 'et-bogs princippet': "Vilde Svaner" prægede 1990erne, ligesom Pearl Bucks "Den gode Jord" 1930erne. De var lige utilstrækkelige kilder til viden om Kina.

6. Falun Gong 1999: Tabernes oprør

Da Falun Gong bevægelsen i april 1999 lod 11.000 tilhængere omringe parti-hovedkvarteret i Beijing, kom den for alvor i nyhederne. Der forblev den i flere år. I Danmark blev dækningen fokuseret på en snes sympatiske menige danske tilhængere, som blev vores nøgle til forståelse af dette fænomen. De fortalte, at de blot ville gøre deres enkle åndedrætsøvelser - der var ikke nogen organisation, og den var slet ikke politisk. Derfor virkede det helt uforståeligt, at Kinas regering efter i syv år at have ignoreret FLG startede en kampagne mod religionen, en kampagne som medførte menneskerettighedskrænkelser.

Så man nærmere på bevægelsen, og læste dens skrifter, var den imidlertid særdeles velorganiseret med en celle-opbygning, der mindede om kommunistpartiets undergrundsorganisering i 1920erne. Men i dag giver Internettet –med 50 millioner brugere i Kina - en mere solid kommunikation, og der var store pengestrømme i den pyramideopbyggede struktur. Det var en velfinansieret, uafhængig politisk organisation, hvis øverste leder boede i luksus i New York. Politisk fordi den stillede politiske krav og bakkede dem op med aktioner. De menige medlemmer andetsteds end Kina sendes stadig i felten af top-ledelsen, med løfte om

personlig frelse og billet til de ophøjede niveauer, hvor man overlever verdens kommende tilintetgørelse.

Bevægelsen er døet ud i Kina og Hu Jintao overtager ikke direkte dette problem, men han står overfor at skulle konfrontere nogle af kilderne til bevægelsens kortvarige succes. Den tiltrak taberne og dem, der var blevet marginaliseret af reform-processen, den åbne dørs politik og globaliseringen. De afskedigede arbejdere i statsvirksomhedernes rustbælte (der er fyret 30 mio blot siden 1998), de mange pensionister (og ikke kun dem) som er tilovers og mærker markedets maltraktering af sundhedssystemet (og af kultur og uddannelse) og som ikke stiller sig tilfredse med materialismen og de videnskabeligt-rationelle holdningers dominans. Militæret har beskåret officerskorpset (og mandtallet) kraftigt under Deng Xiaoping. Folk derfra syntes også tiltrukket af det faste hierarki, de simple budskaber og den ubetingede lydighed - guruen var ligefrem selv engang en underordnet militærmand.

Spændingerne mellem økonomisk effektivitet og social retfærdighed er afgjort ikke løst i Kina, og hvad angår menneskerettigheder er der nok at tage fat på. Det viser Amnesty-rapporter løbende. På en måde minder Kinas holdning om den nuværende amerikanske: på grund af den exceptionelle situation man er i – for Kina risikoen ved at tabe styringen under overgangssituationen og ustabilitetstruslen under voldsom omstrukturering – kan man omgås retssikkerheden letfærdigt. Fokus er ganske vist væk fra den enkeltes liv og det totalitære er fortid, - hvemsomhelst kan rakke ned på staten og dens dispositioner, - men tilbage er, at partiet fortsat slår ned på enhver tendens til uafhængige, landsdækkende organisationer med et politisk aspekt. Andre hænder skal ikke gribe efter rattet. Partiet legitimiteres i dag ved dét, alle siden 1870 har talt for: et stærkt, forenet og ordnet Kina, med international værdighed og status. Samtidig ser vi, at de politiske reformer udvikler sig, flere valg, magtdeling, mere transparens med den sydlige Guangzhou-provins og Shenzhen i en pionerrolle, ligesom ved de økonomiske reformer. Men det er en anden og længere historie.

Fra europæisk side bør man anerkende de fremskridt der er sket, og se tendensen som blandt andet afspejles i, at Kina har underskrevet flere internationale aftaler på menneskerettighedsområdet end USA. Vi bør fortsætte med at støtte udviklingen på området, dér hvor vi kan noget som Kina gerne vil lære af. Det sker også - megafondiplomatiet er taget af, og der er meget mindre hykleri, og langt mere praktisk samarbejdsvilje fra europæisk side. Derfor bliver vi taget alvorligt.

7. Sluppet uskadt fra Asienkrisen og ind i WTO

Efter mange års forhandlinger kom verdens femte-sjettestørste handelsnation i 2001 med i Verdenshandelsorganisationen. Året efter overgik Kina for første gang USA som nr.1 mål for udenlandske investeringer. Et rekord-handelsbalanceoverskud på $30 mia. bragte også valutareserverne op på $286 mia. ved udgangen af 2002. Investeringerne – de 420.000 udenlandske virksomheder som især kom til i '90erne – er blevet en vigtig vækstmotor og betyder overførsel af teknologi og management. Asienkrisen slap Kina godt fra - den blev en keynesiansk anledning til enorme, meget tiltrængte, infrastruktur-investeringer – så Maersk, der varetager en vigtig del af Kinas trucking, nu har et motorvejsnet at køre på.

I Danmark rapporteres der godtnok om markedsøkonomien, men som regel males fanden på væggen samtidigt. Det kan umuligt blive ved, det er slave-lignende lav-teknologiske samlefabrikker, landet er fortsat lukket og protektionistisk, det er uprofitabelt, snyd med statistik, etc. Et noget mere præcist billede fås i den stigende del af erhvervslivet som har førstehåndskendskab, og det er næppe tilfældigt at fx Financial Times - og nu tildels Jyllands-Posten - har den mest objektive dækning af Kina, (mens Information nøjes med jævnlige billeder af en uniformeret kineser). I de konkrete og nuancerede fremstillinger står det mere klart, at økonomien fundamentalt er velkørende og forbrugertilliden høj, at vi roligt kan regne Kina med som højteknologisk spiller, at toldsatserne over lang tid er kørt ned til meget lavt niveau, at der er

masser af business sense ved at være i landet, og at det ikke i øvrigt ikke står værre til med statistikken end at den kan bruges med omhu.

8. Beijing i Blair's billede

Forbes Magazine har netop bragt listen over de øverste 50 milliardærer i Kina. Nu får disse og andre kapitalister og samfundsforbilleder mulighed for at blive – næppe særlig menige - kommunistparti-medlemmer, (jf. beslutninger på den netop afholdte 16.partikongres). Hvis de melder sig ind, er det også nærmest i et "nationalt moderniseringsparti", med en catch-all strategi og inspiration fra Schröder og Blair. Partiet vil videreudvikle det stabile et-parti system som har præget Kina de sidste 25 år. Den nye store professions-middelklasse på nu måske 200 mio. skal danne grundlaget. Det er dem der tager realkredit-lån i ejerboligen til de sædvanlige middelklasse-ting: bil, barn i privatskole, kreditkortshopping, on-line investeringer, turistrejser. Det er også dem der køber IKEA-møbler og danske varer i supermarkedet. I 2020 forventes der at være 400 millioner af dem, en del flere end EU kan præstere.

Hu-administrationen står overfor to problemer i den globale økonomi. Når den fulde WTO-storm blæser ind over Kina, bliver der mange tabere på kort sigt, og nogle vindere på længere sigt. I en situation hvor landbruget og de arbejdsløse allerede er pressede, er der 200 mio. utilfredse. Det skal imødegås med beskæftigelse og social sikkerhed, men statssektoren er efterhånden lille og statens indtægter små. Så små at det også bekymrede Verdensbanken, og der arbejdes nu på et bedre skattesystem. Det andet problem er den globale konkurrencesituation. Kina er blevet en vigtig vækstfaktor i Østasien. Landet har erstattet USA som det vigtigste eksportmarked for Taiwan, det er ved at erstatte USA i Syd-Korea, og det begynder at spille Japans tidligere rolle som vækstleder for regionen. Men i løbet af 90erne er de globale transnationale selskaber (TNSer), som Kina skal konkurrere med, undergået en revolution: fusioner, teknologi, gennemtromlede internationale aftaler om "level playing fields" med mere, har gjort dem til enormt stærke spillere med en ofte monopol-lignende dominans af sektorer og varegrupper. De TNSer Kina har oprettet i halvfemserne spiller endnu i en anden og svagere liga. Derfor truer nu en udvikling, der kunne kaldes "back to the future": Hvor udenlandske koncerner overtager kinesiske virksomheder og driver dem videre, med dygtigt kinesisk middelklasse-personale, men med ligeså lidt selvstændighed for Kina som i 1930ernes Shanghai.

9. Europas udsigter

I den nuværende situation er det bedste Europa kan gøre at undgå protektionisme, at støtte internationale regler og regimer, at hjælpe med at udbedre "globaliseringsskader", skævheder og monopol-udviklinger. Man kunne også arbejde for, at verdens formelt sjette-største økonomi, reelt andenstørste, kommer med der hvor globale økonomiske problemer diskuteres og regler fastlægges, eksempelvis i G8.

Helt generelt er der behov for at analysere og behandle Kina som et "normalt" land, der i eksprestogsfart er på vej gennem de forandringer, vi andre brugte århundreder på. Kapitalismens gennemslag giver de kendte grelle problemer med ulighed og polarisering, men foreløbig er det bemærkelsesværdige ved Kina, at det er lykkedes at bevare stabiliteten, at blive på sporet (selvom skinnerne – lidt længere fremme – endnu ikke er lagt). Der er brug for at medierne starter en ny "tolv-års ramme". Efter 'alt er godt' og 'alt er skidt' bør det måske nu blive 'det er væsentligt, vi er der og vi rapporterer nuancerne så præcist vi kan'. Mere plads til de glimrende enkelt-analytikere: en Flemming Ytzen, eller en Vera Bundgaard. I det kommende årti venter forude for eksempel OL i 2008 og EXPO i 2010, men personligt tror jeg, at de virkelig spændende historier ligger i det kinesiske samfunds livtag med en økonomisk udviklingstakt som ikke længere har noget sidestykke i verdenshistorien.

SPØRGSMÅL TIL UNDERVISNINGSBRUG:

1. Hvad vil du på baggrund af artiklen sige er den største udfordring for Hu Jintao?

2. Hvad vil du på baggrund af artiklen sige har været det kommunistiske regimes mest overraskende succes i tiden efter 1989?

3. Understøtter artiklens argumentation den tese, at materiel velstand i dag betyder mere for mennesker end politisk frihed? Hvad fortæller artiklen om sammenhængen mellem de to goder?

4. Har indlemmelsen af Hong Kong og Macau bidraget til at skabe politisk ro eller politisk uro i Kina? Hvad med en eventuel indlemmelse af Taiwan?

5. Hvilken af artiklens pointer er mest overraskende i forhold til det billede af Kina, vi plejer at danne os fra medierne?

6. "Derfor truer nu en udvikling, der kunne kaldes "back to the future": Hvor udenlandske koncerner overtager kinesiske virksomheder og driver dem videre, med dygtigt kinesisk middelklasse-personale, men med ligeså lidt selvstændighed for Kina som i 1930ernes Shanghai." Hvilke faktorer adskiller situationen i dag fra 30'ernes Shanghai?

7. Forklar hvad artiklen mener med "et tredje øje" og "et-bogs-princippet". Lykkes det artiklen at påvise at vi i Danmark har et forkert eller unuanceret billede af Kina?

8. Oprids artiklens sammenligninger af (i) kommunistpartiet med Schröder og Blair, (ii) Kina med USA på menneskerettighedsområdet og som asiatisk hegemon.

9. Forestil dig at du tilhører den frembrusende, veluddannede, vestligt-orienterede del af Kinas nye middelklasse. Hvilke krav vil du stille til regeringen? Hvor er der en risiko for at du ville blive træt af regimet i Beijing?

10. Forhold dig til citatet: "Det er ironisk at det såkaldt "asiatiske århundrede" ser ud til at blive en ren klon af "det amerikanske århundrede" – de samme værdier eller mangel på værdier som præger den vestlige verden i disse årtier! Konsumerisme og individualisme; politisk resignation koblet med en stadig mere desperat søgen efter spiritualitet. Som Japans stagnation viser er det op til Kina at forny – ikke kopiere – det samfund vi kender. Men det bliver vanskeligt at skabe et nyt informationssamfund i et land, hvor information ikke er frit tilgængelig." Hvordan ville artiklens forfatter vurdere dét udsagn? Er du enig i argumentet?

11. Formulér på baggrund af artiklen en ny dansk Kina-politik, hvor du sørger for at skelne mellem (i) overordnede principper der kan gælde også for andre lande end Kina, (ii) Danmarks nationale interesse, (iii) regionale-kulturelle-politiske hensyn til Kina specifikt.

12. Vurdér på baggrund af artiklen om de følgende ord gælder Kina i dag: (i) ekspansiv, (ii) offensiv, (iii) aggressiv, (iv) totalitær, (v) autoritær, (vi) selvcentreret, (vii) pragmatisk.